

ความรุนแรงในครอบครัว: เรื่องส่วนตัวหรือปัญหาสังคม¹

โครงการฝึกอบรมนักวิจัยด้านสตรีศึกษา
ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

“เมมาคลั่งฆ่าโหดเมีย-ลูกน้อย ค้อนทุบหัวจับรัดคอสยอง”

หนังสือพิมพ์มติชน 12 พ.ค.44 หน้า21

พาดหัวข่าวดังกล่าวสามารถพบได้เป็นประจำตามหน้าหนังสือพิมพ์หัวสีต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นภาพสะท้อนปัญหาความรุนแรงในครอบครัวของสังคม ภาพและการบรรยายถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ต่างเป็นที่สนใจของหลายคน และมีการนำเสนอข่าวในลักษณะเดียวกันอย่างต่อเนื่อง ผู้อ่านจะสนใจในสาเหตุเบื้องหลังหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาบ้างหรือไม่ นอกเหนือไปจากความตื่นตาตื่นใจในเนื้อหาที่ได้อ่าน

สถานการณ์ของความรุนแรง

จากรายงานการทำร้ายร่างกายและข่มขืนที่รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ไทย 5 ฉบับ (ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด มติชน และกรุงเทพธุรกิจ) โดยมูลนิธิเพื่อนหญิง พบว่า ในช่วงปี 2539 – 2541 การทำร้ายร่างกายและการข่มขืนมีแนวโน้มมากขึ้น และอายุของผู้เคราะห์ร้ายมีแนวโน้มลดลง ในปี 2539 ช่วงอายุของผู้เคราะห์ร้ายอยู่ที่ 11 – 15 ปี และในปี 2541 อายุของผู้เคราะห์ร้ายได้ลดลงมาอยู่ระหว่าง 4 - 15 ปี (FOW Newsletter, 2002) และจากการเปิดเผยล่าสุด พ.ญ.พรรณพิมล หล่อตระกูล แพทย์ของกรมสุขภาพจิต พบว่าผู้หญิงที่เคยแต่งงานและที่อยู่กันในฐานะภรรยา ร้อยละ 30 เคยถูกทำร้ายอย่างน้อย 1 ครั้งในชีวิตแต่งงาน โดยร้อยละ 45 ในจำนวนผู้ที่ถูกทำร้าย ต้องรับบริการทางการแพทย์จากการถูกทำร้าย และร้อยละ 30 กลัวตาย หมายความว่า การทำร้ายนั้นมีความรุนแรงมาก นอกจากนี้ที่น่ากลัวก็คือร้อยละ 20 ของผู้ถูกทำร้ายนั้นกำลังตั้งครรภ์อยู่ด้วยการได้ใกล้ชิดกับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยสามีและที่ไม่ใช่สามีพบว่าส่วนใหญ่ระบุตรงกันว่า กระบวนการยุติธรรมไม่ได้ช่วยเหลือให้เขาได้รับความยุติธรรมมากขึ้น แต่กลับทำให้มีดมนและเจ็บปวดยิ่งกว่าเดิม (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ, 13 มิถุนายน 2545)

เกิดอะไรขึ้นในครอบครัว

บางส่วนต่อไปนี้เป็นเรื่องราวหรือคำบอกเล่าจากกรณีศึกษาของงานวิจัย ที่ชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสถาบันครอบครัว และสิ่งที่ผู้หญิงต้องเผชิญ

¹ เรียบเรียงจากรายงานการวิจัยเรื่อง ความรุนแรงในครอบครัว: มุมมองของผู้หญิง โดย อวิศา จันทร์แสนตอ

“วันถูกตีจนหน้าบวม ตีจนสลบ แล้วโยนติดกำแพง ส่วนลูกได้แต่ร้องไห้กลับบ้าน... เมื่อวัน
ฟื้นจากสลบ ลูกคนเล็กคลานมากินนมแม่ เขาก็คลานมาจะกินนม เราก็ดึงเสื้อขึ้นให้ดู แต่เขายัง
ไม่เห็นหน้า พอเขาเห็นป๊อบ อ้าปากค้าง ร้องจ้าเลย ผลักนมออก.....เขาไม่กินเลย ไม่ใช่แม่
ตอนนั้นหน้าบวม หน้าเขียวเป็นแถบ ตาปิดทั้งสองข้าง ปากเขียว”

“วันหนึ่งขณะที่ตั้งท้องได้ 8 เดือนกว่าได้มีปากเสียงกับเขา จึงหนีเข้าห้องน้ำ แล้วก็ลืดอก
ประตูห้องน้ำ สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือมีขวานี่มาจากอยู่ตรงประตูที่เป็นไม้ ก็หนีอยู่ในใจ ต้องตายแน่ ๆ
วันนี้.....” ในห้องน้ำมีเหล็กติดอยู่ เธอจึงตัดสินใจที่จะฆ่าตัวตาย “.....ก็ฉีกผ้าเช็ดตัวที่มันแขวน
อยู่ในห้องน้ำแล้วก็เอามาพัน คือผูกคอตายนะ เอชาก้าวขึ้นไปมีมือนี้เหวี่ยงกับลูกทรง ถ้าปล่อยมัน
ก็คือรัดคอ และก็ทำจริง ๆ ใส้โฮลูกมันดัน แบบพี่รู้เลยว่ามันคงกำลังขาดออกซิเจน แล้วผ้าเช็ดตัว
มันก็หลุดออกมาข้อหนึ่ง ทำให้เราเท่าถึงพื้น.....” เธอรอดมาได้ พร้อมกับต้องเผชิญความรุนแรง
ต่อไป เธอเล่าถึงลูกว่า “...ลูกพี่มายิ้มเป็นตอน 9 เดือน ขมวดคิ้วมาเป็น 9 เดือนนะ”

“มีบางครั้งที่คิดหนี เค้เอาปืนมาจ่อพี่ แล้วพี่เอามือสะบัดปืนนะ ปืนก็ยิงขึ้นไปโดน
เพดาน...พี่นี่กลัวมากเลย ในชีวิตทำไม่มันน่ากลัวอย่างนี้ก็ไม่รู้ มันเครียดกับความตายมาไม่รู้
เท่าไรหรอกนะ”

เมื่อครอบครัวเป็นแปลงเพาะเมล็ดของความรุนแรง

ตามความเข้าใจเดิมเราอาจคิดว่า ความรุนแรงในครอบครัวนั้นมักจะเกิดกับบุคคลที่
การศึกษาน้อย อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แออัด แต่แท้จริงแล้วเหตุการณ์เช่นนี้ อาจเกิดขึ้นกับใครก็ได้
จากกรณีศึกษาใน 6 กรณีนั้น เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีการศึกษาสูง มีทั้งที่สำเร็จการศึกษาจาก
ต่างประเทศ หรือแม้กระทั่งจากสามเณรที่พิการ สิ่งที่พบคล้าย ๆ กันก็คือ ผู้ที่ใช้ความรุนแรงมักมี
พื้นฐานครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง และมีพฤติกรรมติดการพนัน ดื่มเหล้า และเที่ยวกลางคืนควบคู่
ไปด้วย

“ตอนนั้นท้องลูกคนที่ 2 เค้เตะกระเด็นเลย... เค้ก็บอกว่านี่นะเธอ มันยังน้อยไป พ่อ
เค้านะเตะแม่เค้าจนคลอดเลยก็มี เค้บอกว่าครอบครัวเค้ตบตีกันเป็นเรื่องธรรมดา บางทีแม่เค้
ใช้ขวดน้ำอัดลมฟาดหัวพ่อเค้ เป็นขวดเลย สลบไป 3 วัน.....”

“ในระยะแรก ๆ จะถูกทำร้ายตอนสามเณรดื่มเหล้า แต่ต่อมาในระยะหลัง ๆ ถึงแม้จะไม่ดื่ม
สุราก็จะหาเรื่องทำร้าย... เค้จะคิดไปตามความคิดของเค้ คือตัวเองออกนอกบ้าน เค้จะไปหา
ผู้หญิง เค้จะเจอผู้หญิงประเภทที่ว่า หาเงิน... เค้ว่าที่เรานายไป เราคงต้องไปทำแบบผู้หญิง
พวกนั้น เค้ค่อนข้างจะไม่ค่อยให้เกียรติเรา”

“สามเณรมักทำร้ายลูกอีกด้วย เมื่อลูกโตขึ้นมีพฤติกรรมดื่มสุราเหมือนพ่อ และเมื่อเมาสุรา
สามเณรมักจะหาเรื่องกับลูก บางครั้งถึงขั้นใช้มีดไล่ฟัน”

เหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของสังคมที่มีความเชื่อมโยงและส่งผลซึ่งกันและ
กัน ระหว่างปัญหาสังคมต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องของสิ่งแวดล้อม การขายบริการทางเพศ รวมถึงวิถีคิดแบบ

ชายเป็นใหญ่ที่กดให้ผู้หญิงต้องเผชิญกับความรุนแรง แม้ว่าด้านหนึ่งปัญหาสังคมต่าง ๆ ได้ส่งผลมาสู่ครอบครัว ชักนำความรุนแรงเข้าบ้าน แต่ใครจะเป็นผู้ร่วมรักษาเยียวยาสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้น

ความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาของใคร

การนิยามและมุมมองที่มีต่อปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การจัดการกับปัญหา ถ้ามองว่าเป็นเรื่อง “ส่วนตัว” เรื่องของแต่ละครอบครัว สาเหตุและรากฐานของปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่ซ่อนอยู่ในครอบครัว ก็ยังคงคงอยู่ต่อไป ในขณะที่ถ้ามองว่าเป็นปัญหาส่วนรวม สังคมก็จำเป็นต้องร่วมมือกันแก้ไข แต่ความเหมาะสมระหว่างความเป็นส่วนตัวและส่วนรวมจะอยู่ตรงไหน จำเป็นต้องร่วมกันคิด

จากสถานการณ์ที่ผ่านมา ได้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยยังคงมองความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัวอยู่มาก โดยสะท้อนให้เห็นทั้งในระดับบุคคลและในระดับโครงสร้าง ดังเช่น ในระดับโครงสร้างนั้น กรณีการผลักดันแก้ไขกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดทางเพศ มาตรา 276 ความว่า “ผู้ใดข่มขืนหญิง ซึ่งมีโชภรรยา โดยขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย...” ซึ่งทำให้การที่สามีข่มขืนภรรยาไม่มีความผิดตามนัยของกฎหมาย ซึ่งทางเครือข่ายองค์กรผู้หญิงได้ร่วมกับผลักดันให้มีการแก้ไข แต่ก็ยังไม่บรรลุผล กฎศีกาค้านข้อเสนอกแก้ไขกฎหมายให้สามีที่ข่มขืนภรรยามีความผิด โดยให้มีความผิดเฉพาะกรณีที่แยกกันอยู่หรือสามีเป็นโรคติดต่อร้ายแรงเท่านั้น (ผู้จัดการรายวัน, 13 มิถุนายน 2545)

ในระดับบุคคลจะเห็นวิธีคิดในลักษณะเดียวกันจากคำบอกเล่าของกรณีศึกษาที่เล่าว่า “เขาตีจนหน้าบวม ตีจนสลบ แล้วโยนติดกำแพง ส่วนลูกได้แต่ร้องไห้ที่บ้าน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่มีเพื่อนบ้านเข้ามาช่วยเหลือ เขาถือว่าเป็นเรื่องของพ่อแม่เสียกัน เขาไม่สนใจ เขาก็ฟังกัน เขาชอบใจ บางคนก็ออกมาดูหน้าบ้าน...” ความคิดในลักษณะนี้ยังดำรงอยู่ในคนทั่วไป ซึ่งย่อมรวมถึงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปช่วยเหลือในกรณีที่เกิดความรุนแรงขึ้น นั้นหมายความว่าที่พึ่งของผู้หญิงในการดูแลของกฎหมายก็มีไม่มากนัก

ทั้งในระดับโครงสร้างและในระดับบุคคล สังคมยังคงขีดเส้นแบ่งของความเป็นปัญหาส่วนตัวกับปัญหาสังคมไว้ที่ระดับเดียวกัน จำเป็นหรือไม่ที่จะขยับเส้นแบ่งดังกล่าวสำหรับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ให้เป็นเรื่องของส่วนรวมมากขึ้น ประเด็นดังกล่าวไม่ใช่เรื่องสิทธิของสตรีเพียงเท่านั้น แต่เป็นของสังคมที่จะดูแล จัดการกับปัญหาซึ่งมีผลกระทบต่อทุกคน หรือจะปล่อยให้เสียงบอกเล่านี้ดังอยู่ต่อไป

“เขาถือว่าเป็นเรื่องของพ่อแม่เสียกัน เขาไม่สนใจ เขาก็ฟังกัน เขาชอบใจ”

“เขาถือว่าเป็นเรื่องของพ่อแม่เสียกัน เขาไม่สนใจ เขาก็ฟังกัน เขาชอบใจ”